

Anthony Benezet

Een introverte Quaker werd de grondlegger van de strijd tegen de slavernij

deel 1

door Rutger Bregman in de Correspondent, samenvatting van de redactie naar aanleiding van het excuus van Nederland

voor de slavenhandel en het slavenhouden

Van de afschaffing van de slavernij tot het stemrecht voor vrouwen: grote verandering begint vaak bij grote dromers. En om

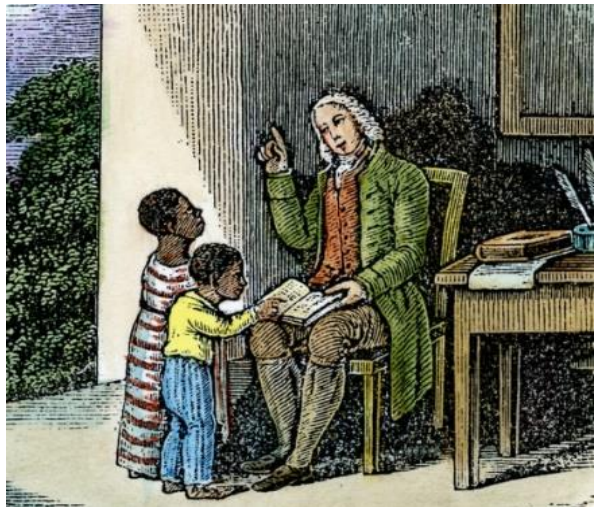
die dromen werkelijkheid te maken, hoef je niet altijd de grootste mond of het meeste geld te hebben. Dat bewijst het verhaal van Anthony Benezet, een bescheiden leraar uit het achttiende-eeuws Pennsylvania.

Anthony Benezet. (31 januari 1713 tot 3 mei 1784), geboren in Frankrijk in een hugenoten gezin, vluchtte hij samen met zijn ouders via Rotterdam naar Londen en later vertrokken ze naar Philadelphia. Hij wordt onderwijzer en geeft les op een volksschool. Hij ontdekt dat alle kinderen de mogelijkheid hebben om te leren: meisjes, jongens, witte en zwarte kinderen. Kinderen van slaafgemaakten en kinderen met een hoor- of spraakbeperking. Hij maakte zijn eigen lesmateriaal.

Hij sprak zelf veel talen en las heel veel over Afrika. Hij verzette zich tegen de slavernij. Hij las daarover veel en sprak zich hierover uit. De Quakers in Philadelphia waren zelf ook slavenhouders inclusief William Penn. Het verhandelen van zwarte mensen werd heel gewoon gevonden. Anthony zag, toen hij aankwam in de haven en zag hoe de slaafgemaakten werden verhandeld.

Anthony Benezet

Anthony Benezet geeft onderwijs aan zwarte kinderen

Hij woonde in het centrum van de stad en keek dagelijks uit over de lokale slavenmarkt. Of kwam hij tot ander inzicht toen hij zijn eerste les gaf aan zwarte kinderen. Of was het onder invloed van die paar andere Quakers zoals Benjamin Lay die al eerder in verzet waren gekomen?

Onder de quakers waren er altijd dissidenten geweest. Meer dan veertig jaar eerder, in 1688, hadden vier gelovigen uit het dorpje Germantown een felle petitie tegen de slavernij geschreven. Dat was, voor zover bekend, het eerste Amerikaanse document waarin werd gepleit voor universele mensenrechten. Het was ook de eerste keer dat er publiekelijk werd gedemonstreerd tegen de Amerikaanse slavernij.

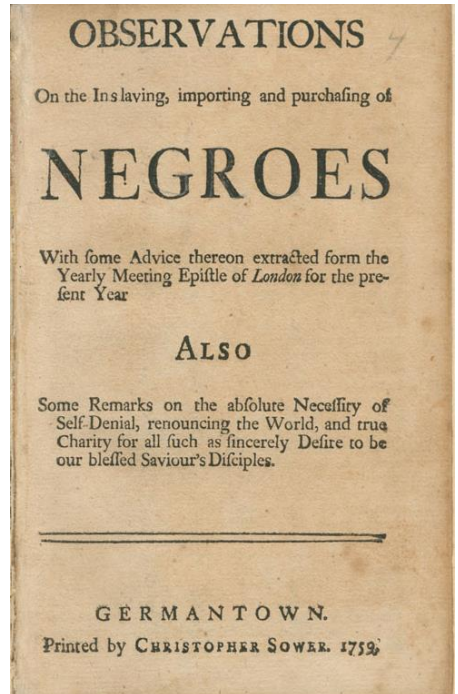
Maar dat stuk was nogal lauw ontvangen. Andere quakers vonden de slavernij maar een ongemakkelijk onderwerp en zeiden dat de zaak 'zo zwaarwegend was dat wij het niet opportuun achten om ons ermee te bemoeien'. Het stuk werd van de ene vergadering naar de andere geschoven zonder uitspraken hierover. Ook al bestond er ongemak over het houden van slaven.

Anthony Benezet legde de grondslag voor een antislavernij ideologie. Hij haalde zijn informatie uit de eerste hand: hij sprak met tientallen zwarte mensen in Philadelphia over wat ze hadden meegemaakt. Hij sprak ze op de werven waar de slavenschepen aanmeerden en bezocht ze in de huizen van hun meesters. Hij gebruikte argumenten uit de Bijbel, net als Benjamin Lay. Hij haalde ook moderne filosofen aan: bijvoorbeeld John Locke die zei dat ieder mens zichzelf bezit.

Als ieder mens van nature vrij is, was de vraag:: zijn Afrikanen ook mensen?

Anthony las alles over Afrika vooral reisverslagen van Europese zeelieden. Omdat hij zowel Frans, Engels, Duits als Nederlands las, had hij een grote rijkdom aan bronnen tot zijn beschikking.

Het citeren uit die reisverslagen bleek een slimme retorische strategie. Deze boeken waren meestal geschreven door slavenhouders en dus kon niemand Anthony ervan beschuldigen dat hij een bevooroordeelde bron

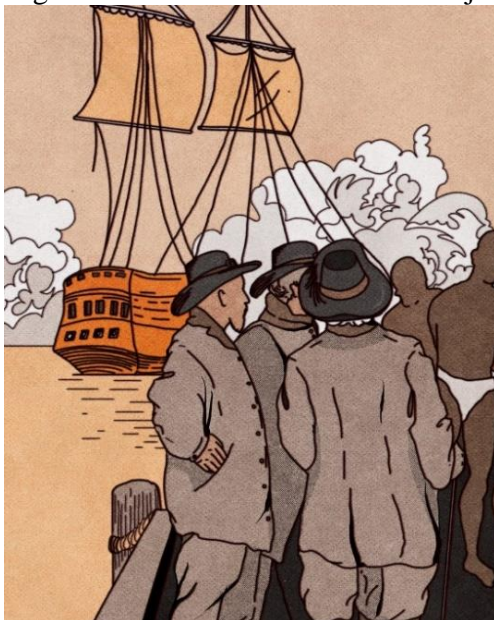
Germantown verklaring

gebruikte. Het enige probleem? De verslagen dropen van racisme. Gelukkig had Anthony daar een oplossing voor: hij werd een meester in de kunst van het selectief citeren. Daarmee schetste hij een totaal ander beeld van Afrika. Elke keer als er iets positiefs werd gezegd over Afrika, dan citeerde Anthony uitgebreid. En de negatieve opmerkingen? Die knipte hij eruit. In een verslag van een Franse botanicus vond hij een uitspraak die uitgroeide tot een van de meest geciteerde passages over het continent. ‘Waar ik mijn blik ook wendde’, schreef de Fransman, ‘ik zag een volmaakt beeld van de zuivere natuur.’ De man sprak lovend over ‘het gemak en de indolentie van de Negers, liggend in de schaduw van hun uitspreidende gebladerte, de eenvoud van hun kleding en manieren...’.(hij wist niet dat ze ’s morgens vroeg al uitgebreid op hun akkertje hadden gewerkt, red.)

Waar moest een gelovige uit die tijd aan denken als hij zoiets hoorde? Aan het paradijs van Adam en Eva natuurlijk. ‘Het geheel deed bij mij het idee herleven van onze eerste ouders’, aldus de botanicus, ‘en ik leek de wereld te aanschouwen in haar oertoeestand.’ Met behulp van dit soort citaten schetste Anthony een beeld van een paradijselijk continent waar mensen harmonieus samenleefden op een dieet van graan en noten –totdat die hebzuchtige Europeanen kwamen. Nee, de Afrikaan was geen brute wilde. De Afrikaan was een levend, ademend wezen van vlees en bloed, net als ieder ander lid van het menselijk ras.

Andere filosofen hadden al wel geschreven over het idee van universele mensenrechten, maar Anthony was de eerste die het ook concreet toepaste op mensen met een andere huidskleur.

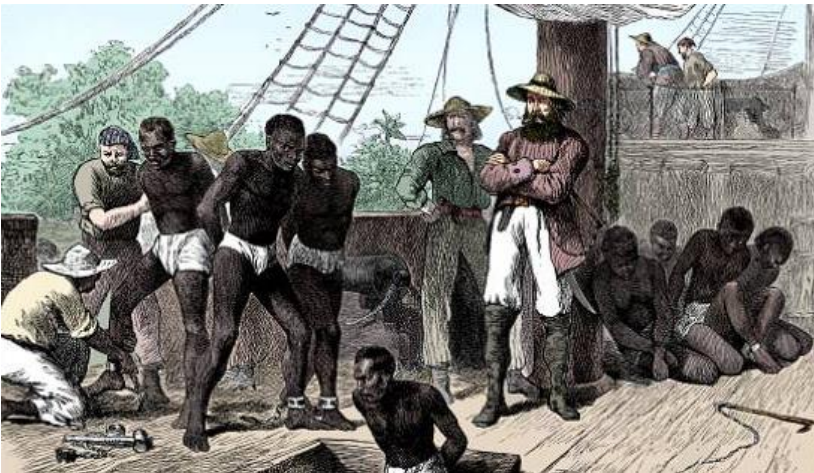
Tot slot maakte hij een uitgebreide studie van de slavenhandel. Hij deed onderzoek naar de Europese slavenforten en traceerde de handelsstromen over de oceaan. Anthony was de eerste die de scheepslijsten van de douane bestudeerde, om in te schatten hoeveel schepen er actief waren en hoeveel slaven er jaarlijks werden vervoerd. En hij schetste een verpletterend beeld

van het leven op een slavenschip en de plantages. Hier hoefde hij niet selectief te citeren, want de reisverslagen wemelden van de gruwelijke details.

Met dit soort gruwelijke voorbeelden wilde Anthony zijn lezers ervan doordringen dat de slavernij alles en iedereen corrumpeerde. Al met al bouwde Anthony een heel arsenaal van argumenten, feiten, statistieken en citaten waar talloze abolitionisten na hem uit zouden putten.

Voor menig idealist is het verleidelijk om te denken dat verandering niet bij jezelf hoeft te beginnen, maar bij ‘het systeem’. Ja, het is allemaal de schuld van Shell, KLM en ‘het systeem’ Anthony vond het belangrijker wat je deed dan bij welk kerkgenootschap je hoorde (‘praktisch christendom’ noemde hij dat). Anthony gaf het grootste deel van zijn inkomen weg en weigerde iets te eten wat met slavenhanden was geoogst. Doctrines (misschien te vergelijken met de ‘getuigenissen’ bij de Quakers, red.) die ‘worden verkondigd in de wandelgangen’ werden volgens hem ‘te vaak tegengesproken in de praktijk...’. Anthony was van de zachte hand. Hij probeerde niet te veroordelen, maar te overtuigen. Niet te polariseren, maar te mobiliseren. Hij begreep dat hij zonder de quakers een stem in de wildernis zou blijven. Hij beseftte dat een argument pas werkt als het anderen overtuigt. Als leraar deed hij – uitzonderlijk voor die tijd – niet aan lijfstraffen en ‘gaf hij de voorkeur aan vriendelijkheid en morele overreding’. Hij was ‘genereus en humaan’ naar mensen die met hem van mening verschilden. Als quaker geloofde hij bovendien dat mensen kunnen veranderen. Hij moest niets hebben van het idee dat we hopeloze zondaars zijn; er zit iets goeds in ieder van ons, ook al is het bedolven onder een diepe laag.

Slavernijschip van de Lage Landen